

תוצאות חיים

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן

גליון 61

יו"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

א

במספר הפרשיות שבתורה וסתירה במדרשים בענין זה- ויישובים לכך.

נפתח במה שדברנו בעבר, שיש גן פרשיות בתורה דהיינו חמישים ושלוש ולפי הספרים שלנו יש חמישים וארבע, ובמפרשים התלבטו מה זה גן פרשיות, והביאו סימן "גן נעול אחותי כלה" ויש דורשים את זה מהפסוק "ואתנה לך את לוחות האבן" ואבן בגימטריא זה חמישים ושלוש. וצריך לדעת מה הפרשה שנוספה בספרים שלנו וישנם הרבה תירוצים, והתירוץ העיקרי שנצבים וילך זה פרשה אחת שפרשת וילך אינה פרשה נפרדת ורק כשיש סיבה שיש שבת בין ר"ה לכיפור וכן שבת בין כיפור לסוכות חולקים את פרשת נצבים לשתיים ובגלל זה טעו להחשיב את זה כשתי פרשיות, וזה טעות והיא פרשה אחת ולכן יש חמישים ושלוש פרשיות. ודברנו על הצרור המור שכתב שיש חמישים פרשיות ויש עוד מפרשים שכתבו את זה, והובא גם כן במדרש הנעלם וכן הר"ש שבזי כתב כך בחמדת ימים [וכתב במקום אחד חמישים ובמק"א חמישים ושלש]. ואיך אפשר להבין את זה. ופה על כרחך צריך להיכנס לתירוצים, והבאנו שלש תירוצים מהספרים א) וזאת הברכה כיון שלא קוראים אותה בשבת אלא ביו"ט ב) תצווה כיון שלא מוזכר בה שמו של מרע"ה ומחובר עם פרשת תרומה שמוזכר בה משה רבינו ולכן בפתיחת הפרשה כתוב "ואתה תצווה" כביכול זה המשך ג) נצבים וילך כנ"ל.

אפשרות מחודשת ממרן שליט"א ורמז נפלא לכך.

וישנה עוד אפשרות שפרשת ויחי לא נחשבת פרשה, כיון שהיא פרשה סתומה שאין שם רווח כידוע, וכמו שכתב שם רש"י למה פרשה זו סתומה שנסתמו עניהם של ישראל.

[בספרי תורה שלנו הישנים לא עושים שום רווח בין מילת ויחי למילה שהיא סוף פרשה ויגש, והיום יש כאלה שכן עושים רווח קטן. ובכל אופן לכל הדעות אינה נחשבת לפרשה סתומה כיון שפרשה סתומה צריך שיהיה לפחות תשע יוד"ן, ולכתחילה עושים שלש מילים אשר אשר אשר ובידעבד תשע יוד"ן, ושלוש יוד"ן שזה שיעור אות אחת וודאי אינו פרשה]. וא"כ יוצא שיש ארבע פרשיות שאפשר להוריד מהחשבון.

ועכשיו תשמעו חידוש, משהו נפלא "גן נעול אחותי כלה" "גן" זה חמישים ושלוש, ואם תאמר הרי יש חמישים וארבע התשובה היא "נעול" דהיינו פרשת ויחי אינה פרשה אלא נעולה עם פרשת ויגש. וזה פרפראות לתורה.

ב

מח' הרמב"ם והרמב"ן באם ברכות התורה מדאו' וקושיא בדברי הרמב"ן.

בסוף השיעור הקודם שאלנו שאלה על הרמב"ן שסובר שברכות התורה הם מדאו'. [הרי ברכת המזון לכו"ע היא מן התורה כמו שכתוב "ואכלת ושבעת וברכת" ו"א שגם ברכת מעין שלש היא מן התורה דהיינו על המחיה, על העץ ועל פרי העץ והרבה ראשונים סוברים כך ומ"מ ברמב"ם ובשר"ע פסקו שהיא מדרבנן] וברכות התורה לרמב"ן היא דאו'.

וברמב"ם רואים מדבריו דאינה מדאו', שלא מנה מצווה זו במניין המצוות כהרמב"ן. ועוד שהרמב"ם בהלכות ברכות מדבר על ברכות השחר וכתב שהם ברכות שרבנן תיקנו, ובסוף מביא את ברכות התורה ומובן שסובר שהיא מדרבנן.

ובכל אופן ברמב"ן מצווה ט"ו כתב כך וז"ל נצטוונו להודות לשמו

יתברך בכל עת שנקרא בתורה על הטובה הגדולה שעשה לנו בתתו תורתו אלינו, והודיענו המעשיים הרצויים לפניו שבהם ננחל חיי העולם הבא, וכאשר נצטוונו בברכה אחר כל האכילה כן נצטוונו בזה. בברכות (כא.) אמרו מניין לברכת התורה לפניו מן התורה שנאמר "כי שם ידוד אקרא הבו גדל לאלדנו", עכ"ל.

ושאלנו כך אם הרמב"ן סובר שברכות התורה לפניו היא מדאו', גם אמר צריך להיות חיוב לענות מן התורה, כמו שכתוב "הבו גדל לאלדנו", שמשה רבינו אומר כשאני אקרא בתורה אתם תענו אמר דהיינו "הבו גדל לאלדנו", והובא דרשה זאת בספרי ובמדרש הגדול ואמרנו שתחשבו על זה.

יישוב נפלא ממרן שליט"א ליישוב דברי הרמב"ן.

וחשבתי לתרץ כך, שהרי בגמ' כתוב מנין לברכות התורה מן התורה שנאמר "כי שם ידוד אקרא הבו גדל לאלדנו". וצ"ע למה הגמ' מביאה את סוף הפסוק ומדוע לא מספיק חציו הראשון "כי שם ידוד אקרא" שהרי המשך הפסוק מדבר על אמר ולא קשור לברכות התורה וכן הרמב"ן העתיק את סוף הפסוק, [והביא עוד גמ' דבני מערבא (ירושלמי) שכתוב כך]. ונראה לומר שהרמב"ן הבין מה שגם הסיפא של הפסוק מדבר על ברכות התורה. ומה שכתוב בספרי סוף הפסוק מדבר על אמר, צ"ל שלרמב"ן לא היתה את הגירסא הזאת, ואפ' אם היה לו את הגירסא מ"מ סבר שעיקר כמו הגמ' שלנו ולא הובא גירסא זו בגמ'. וא"כ כל הפסוק על ברכת התורה ופשט הפסוק כך, משה רבינו אומר "כי שם ידוד אקרא" דהיינו אני מברך ברכות התורה, ואתם דהיינו העם ששומעים גם נחשבים שלמדים תורה ולכן גם אתם תברכו וא"ת שלא צריכים לברך שהרי אינם לומדים י"ל ששומע כעונה הוא מדאו' ונחשב שלומדים, או שכוונתו שלאחמ"כ כשיחזרו על מה שלמדו תברכו גם אתם ברכות התורה. אבל מ"מ אין כוונת סוף הפסוק לעניין אמר. הפלא ופלא.

קיצור השאלה בענין כללי הדקדוק במילת "הבו".

ועוד דברנו שיש קושיא בדקדוק שלפי הכללים מילת "הבו" היא מלרע. והרבה אנשים טועים ואומרים הבו במלעיל וזה לא נכון כיון שהמערכה בבית"ל ולא בה"א וזה נקרא בדקדוק נסוג אחור. ואם נשאל את הבקיאים בדקדוק למה כאן השתנה ונקרא במלרע, יאמרו נכון שהכלל כך מ"מ יש יוצא מן הכלל, ויאמרו שבדקדוק אין תשובות לשאלות האלה, וזה תשובה שאפשר "למרוח" ככה בשיעור דקדוק אבל מי שלומד תורה יודע שאין כזה דבר סתם ואין דברים בחינם ולכל דבר יש סיבה.

שני תירוצים לקושיא הנ"ל.

וחשבתי לומר שני תשובות נפלאות א) לשיטות שסוברים שסוף הפסוק מדבר על אמר אפ"ל כך, כיון שאמר לא טוב לאומרה במלעיל, וזהו אמר קטופה לשיטת הערוך כשמחלקים את המילה לשנים א- מן. ולפ"ז כיון שמילת "הבו" חוזרת על אמר, באה במלרע כדי לומר שמילת אמר היא מלרע, שאסור לאומרו במלעיל. [וכבר הזכרנו דבר זה בסוף השיעור הקודם] ב) דבר שני אפ"ל, דבא לרמוז על הסוף, וכמו שב"הבו" הטעם הוא במלרע בא לומר שהחשיבות היא הסוף כך גם באמר היא בסוף אחרי הברכה.

תירוץ מופלא לשיטת הרמב"ן בהסבר הפסוק.

ולשיטת הרמב"ן שסוף הפסוק מדבר על הברכה י"ל כך, כתוב בתהילים "מזמור לדוד הבו לה' בני אלים הבו לה' כבוד שמו וכו'"

ואומרים חז"ל, שהמזמור הזה מדבר על מתן תורה, כמו שכתוב בסופו קול ה' בארץ וכו' ובסוף המזמור כתוב "ה' יברך את עמו בשלום". ואומרים חז"ל, שבאו כל אומות העולם ואמרו בשעת מתן תורה על ששמעו רעש גדול, אולי הקב"ה רוצה להביא מבול, ואמרו להם שהקב"ה נותן את התורה לעם ישראל, וענו א"כ "ה' יברך את עמו בשלום".

ושם במזמור מילת "הבו" גם בדקדוק צריך להיות מלרע כיון ששם זה לא נסוג אחור, וא"כ גם בפסוק "הבו גדל לאלודינו" מילת הבו במלרע, לרמוז על ברכות התורה, כמו המזמור "הבו לה' בני אלים" שמדבר על מתן תורה וכך מיושב דקדוק הפסוק גם לשיטת הרמב"ן, ממש הפלא ופלא.

ג

דברי הרמב"ם בהל' ע"ז בביאור איך התחילה הע"ז בעולם.

הרמב"ם כותב בהלכות עבודה זרה פ"א הל' א' איך התחיל ע"ז בעולם, ומאיפה בא הטעות הזאת לעבוד ע"ז. וז"ל הרמב"ם בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדולה [אנוש הוא נכד של אדם הראשון. אדם, שת, אנוש, ומאז התחיל הע"ז כמו שכתוב "אז הוחל לקרא בשם ה'"] ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים, וזו היתה טעותם. אמרו הואיל והאל ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם, ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמשים המשמשים לפניו, ראויים הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד. וזה הוא רצון האל ברוך הוא, לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו. כמו שהמלך רוצה לכבד עבדיו והעומדים לפניו, וזהו כבודו של מלך.

כיון שעלה דבר זה על ליבם, התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להם קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים, ולהשתחוות למולך, כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודה זרה ע"כ. הם חשבו כמו שאדם רוצה לבקש בקשה מהמלך הולך קודם לשרים ומשתחוה לשר ומכבדו, כך אם השתחוה לכוכבים וכדו' הקב"ה יהיה מרוצה מזה. וזה השלב הראשון של הטעות.

המשך לשון הרמב"ם, וכך הם אומרים עובדיהם היודעים עיקרה, לא שהם אומרים שאין שם [פירושו מציאות, ולא מדבר על מקום מסוים ודו"ק ואכמ"ל] אלוה אלא כוכב זה וכו' ובהלכה ב' כתב כך ואחר שארכו הימים, עמדו בבני האדם נביאי שקר, ואמרו שהאל צווה אותם ואמר להם לעבוד כוכב פלוני, או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך, ובנו לו היכל, ועשו צורתו כדי להשתחוות לה, כל העם הנשים והקטנים ושאר עם הארץ. ומודיע להם צורה שבה מלבן, ואומר זו היא צורת הכוכב הפלוני שהודיעוהו בנביאותו. והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות, ומתקבצים ומשתחוים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה, וראוי לעבדה ולירא ממנה. והכומרין אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו, ועשו כך וכך ואל תעשו כך וכך. והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם, ואמר להם עבדוני בכך וכך. [בתחילה אמרו שהקב"ה אומר להם ועכשיו כבר אומרים שהכוכב עצמו התגלה אליהם ומדבר איתם מה לעשות לן] והודיע להם דרך עבודתו, ועשו כך ואל תעשו כך. ופשט דבר זה בכל העולם, לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו, ולהקריב להם ולהשתחוות ע"כ. ובשלב זה עדיין ידעו מי זה הקב"ה ורק חשבו שעובדים לאמצעים האלה, שיכולים לעשות טוב ורע וזה ברצון הקב"ה, וממשיך הרמב"ם בזה"ל וכיון שארכו הימים נשתקע השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם, ולא הכירוהו, ונמצאו כל עם הארץ והנשים והקטנים אינן יודאין אלא הצורה של עץ ואבן, וההיכל של בנין שנתחנכו מקטנותן להשתחוות להן ולעבדן ולהישבע בשמן. והחכמים שהיו בהן, כגון הכומרין וכיוצא בהן מדמיין שאין שם אלוה אלא הכוכבין והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללן ודמותן ע"כ. הטיפשים העמי ארצות חשבו שהפסל הוא שקובע, והכומרין שהם יותר חכמים ומבינים חשבו, שהכוכבים קובעים שהפסל מתקשר על הכוכב אבל את הקב"ה כולם שכחו.

המשך לשון הרמב"ם אבל צור העולמים לא היה שם מכירו, ולא יודעו, אלא יחידים בעולם, כגון חנוך ומתושלח ונח שם ועבר ועל דרך זה היה העולם מתגלגל והולך, עד שנולד עמודו של עולם שהוא אברהם אבינו עכ"ל.

כדאי לראות את הדברים בפנים, והם דברים מאד יסודיים שהרמב"ם זיכה אותנו בהל' ע"ז, וללא הרמב"ם לא היינו יודעים את הדברים האלה, וזה לא כתוב בשום ספר בעולם לא בש"ס ולא במדרשים.

תמיהה חזקה מדוע אנשי דור המבול

אשמים ועוד בענין הנ"ל מח' הראב"ד עם הרמב"ם.

ויש לשאול וכי דור אנוש שעבדו ע"ז אשמים הרי הם טעו וחשבו שהקב"ה מרוצה מהם וכי אדם שטעה מגיע לו עונש ומה פשעם ומה חטאתם.

וברמב"ם בהל' תשובה (פ"ג הל' ו) כתוב דבר דומה בזה"ל, ואלו שאין להם חלק לעולם הבא אלא נכרתין ואובדין ונידונין על רשעים וחטאתם, לעולם ולעולמי עולמים. המינים והאפיקורסים והכופרים בתורה וכו' ובהל' ז' כתב הרמב"ם מי זה מין, וצ"ל חמישה הם הנקראין מינים. האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג, והאומר שיש שם מנהיג אבל הם שניים או יותר [וכלשון חז"ל שני רשויות], והאומר שיש שם ריבון אחד אלא שהוא גוף ובעל תמונה, וכו' עכ"ל. והשאלה הרי יש הרבה אנשים פשוטים שלא יודעים שהקב"ה לא בעל גוף, ושואלים אם לא כך אז מה הוא כן. ופעם הנכד שלי אמר שהקב"ה שקוף...

והראב"ד "צווק" במקום וז"ל, אמר אברהם ולמה קרא לזה מין, וכמה גדולים וטובים ממנו הלכו בזה המחשבה לפי מה שראו במקראות ויותר ממה שראו בדברי האגדות המשבשות את הדעות עכ"ל.

מח' בכוונת הראב"ד במה שכתב "ממנר".

ויש פה מח' יסודית בין הרמב"ם לראב"ד. הרמב"ם סובר, שמי שחושב שהקב"ה הוא גוף אין לו חלק לעולם הבא, וכו' והראב"ד סובר שנחשב טועה ואינו מין.

ואך אפשר להבין את הרמב"ם. והראב"ד כתב שגדולי תורה גדולים וטובין ממנו חשבו כך. בכס"מ הבין בדברי הראב"ד שהכוונה גדולים וטובין ממנו, להרמב"ם בעצמו, דהיינו שיש כאלה יותר גדולים ממך שחושבים כך. ומתפלא כל הראב"ד איך יתכן שאנשים כאלה יהיו יותר גדולים מהרמב"ם. ויש שהבינו שהכוונה ממנו, מעם ישראל. דהיינו מתוכנו, כעין הפסוק "איש ממנו את קברו" שביאורו מתוכנו. [ומה שהראב"ד לא הקשה על הרמב"ם בהל' ע"ז, אפ"ל שדווקא פה שטעו מדברי התורה עצמה, אינם חשובים כמינים, אבל בדור אנוש שהמציאו מעצמם ומהרעיונות שלהם ללא בסיס, וודאי שחשובים מינים ויותר מכך].

במעשה עם אנוש איך התחיל ענין

הצלמים בצורות בני אדם להיות כע"ז.

תשמעו מה כתב רבינו יהודה החסיד בצוואתו וז"ל, בימים של אנוש באו דורו ושאלו מאנוש, תגידי לנו מאין באו בני אדם, ואמר להם הקב"ה בראם וא"ל, כיצד עשה וא"ל, צבר עפר וגיבלו, ונפח בו נשמת חיים. וא"ל, איך אפשר דבר זה להיות, תראה מעשה זה בידיים בתבניתו ובמתכונתו כאשר עשה, והכריחוהו. ולקח עפר ועשה דמות אדם, ואח"כ נפח באפיו נשמתו כדי להראות כיצד עשה הקב"ה, ואז בא השטן והזדקר במעשה הזה ונעשה הצלם ההוא חי, ונכנס בו השד וטעו כל אותו הדור אחריו ועשאוהו לע"ז. ואז הוחל לקרא לע"ז בשם ה', ומן היום ההוא והלאה, כל הזונים האלה עושים צלמים כדמות בני אדם עכ"ל.

ע"פ הדברים אפשר להבין (במקצת) דברי הרמב"ם.

ויש לחדד את הדברים, דמבואר שאנוש ידע את האמת וברמב"ם כתב שהיה מן הטועים, וצ"ע איך לשדך אותו עם רבי יהודה החסיד. ומ"מ יש לשאול אותה שאלה דלעיל, מה הם אשמים הרי השטן הטעה אותם. וחושבני לומר שהם אשמים כיון שמדוע הם מכריחים את אנוש לעשות כך ולא מאמינם לדבריו. ובקיצור, נראה שאינם מאמינים, וא"כ בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, ואותו דבר הרמב"ם, מי המציא להם שהקב"ה רוצה שיעבדו את הכוכבים, ומי אמר להם כך, וכיון שהתרחקו מהקב"ה זהו סופם. וסובר הרמב"ם אם אדם חושב שהקב"ה בעל גוף אז הוא מן, איך אדם מסוגל לחשוב דבר כזה, ולפי הרמב"ם אדם כזה שחושב כך הוא משובש. זה לא הקב"ה זה לא עבודת ה', וזהו כעובד ע"ז אפ' שטעה. [וראו להעניש ע"ז, ולא מובן מדוע בגלל זה לא יהיה לאדם כזה עולם הבא, ומ"מ כך כותב הרמב"ם] ועדיין צ"ע.

הגליון מוקדש להצלחת
הרב שילה בן הרב שלמה יגאלי
הרב יאיר בן הרב גלעד תם
ברוחניות ובגשמיות